STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
LIETUVIŲ LEKSIKOGRAFIJA	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: doc. dr. V. Zubaitienė **Kitas (-i):**	VU Filologijos fakulteto Taikomosios kalbotyros institutas, Lietuvių kalbos katedra

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji pakopa	Pasirenkamasis

Įgyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
kontaktinė (auditorinė)	Pavasario semestras	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Išklausytas *Lietuvių kalbos leksikologijos* kursas	**Gretutiniai reikalavimai (jei yra):**

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	135	32	103

Dalyko (modulio) tikslas: studijų programos ugdomos kompetencijos

Šiuo dalyku siekiama ugdyti:

- gebėjimą dirbti ir mokytis savarankiškai, taikant įgytas žinias praktikoje:
- gebėjimą organizuoti savo darbą ir mokymąsi, pasirenkant tinkamas strategijas užduotims atlikti.
- analitinį ir kritinį mąstymą: gebėjimą analizuoti, įžvelgti sąsajas ir vertinti informaciją (reiškinius, dalykus, žmonių poelgius ir kt.).
- lietuvių kalbos sistemos supratimą ir analizę įvairiais lygmenimis: fonetikos, leksikologijos, akcentologijos, morfologijos, sintaksės ir kt.

Dalyko (modulio) studijų siekiniai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Dalyką išklausę studentai:		
– gebės aprašyti, analizuoti ir aiškinti lietuvių kalbos leksinius vienetus leksikografiniu aspektu, vartodami atitinkamą terminiją ir taikydami atitinkamus metodus.	probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas	pranešimas, darbas per seminarus, leksikografinis projektas, egzaminas
– gebės analizuoti, klasifikuoti ir kritiškai vertinti žodynus (knyginius ir elektroninius), kurti konkretaus tipo žodyno leksikografinius straipsnius.	konkrečios leksikografinės užduotys, grupės diskusija, leksikografinės medžiagos atranka ir aprašymas, duomenų bazės kūrimas,	Darbas grupėmis, leksikografinių užduočių sprendimas ir analizė, bandomojo žodynėlio pristatymas
– įgis žinių apie lietuvių kalbos sistemą, esamas duomenų bazes, tekstynus; gebės naudotis leksikografiniais šaltiniais ir programiniais įrankiais	probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas	darbas per seminarus, leksikografinių užduočių sprendimas ir analizė, egzaminas

Temos	Kontaktinio darbo valandos							Savarankiškų studijų laikas ir užduotys	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	**Visas kontaktinis darbas**	**Savarankiškas darbas**	**Užduotys**
1. Lietuvių leksikografijos tikslai ir uždaviniai. Praktinės leksikografijos funkcijos, leksikografinės veiklos etapai. Pagrindiniai leksikografijos terminai.	1		1				2	6	Skaitiniai. LITERATŪRA: Jakaitienė 2005, 17–26; Hartmann 2002 (atitinkami terminų straipsniai). Zubaitienė 2024 Lew, 2024
2. Pagrindiniai lietuvių kalbos žodynų tipai ir jų skirtumai Žodynų sandara. Bendrosios struktūros principai (medžiagos atrankos kriterijai, žodžių ir žodyno straipsnių išdėstymo tvarka). Žodyno straipsnio sandara, turinys ir apimtis	1		2				3	12	Skaitiniai. LITERATŪRA: Jakaitienė 2005, 33–42; Marcinkevičienė 2011, 54–66; LL4 230–256; LL5 83–145; LLP, 80–87. Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
3. Skaitmeninė leksikografija. Šiuolaikinės leksikografijos duomenų bazės. Žodynų kūrimo ir planavimo principai (tekstyno, antraštynų sudarymas, žodžio straipsnio struktūros nustatymas, leksinių vienetų lingvistinė analizė ir apibrėžčių kūrimas). Savo tekstyno iš pasirinkto žanro/stiliaus tekstų sudarymas.			2				2	12	Skaitiniai. LITERATŪRA: Atkins, Rundell, 2008, 53–96, 160–246, 269–294, 317–379; Granger, Paquot (Eds.). 2012; 31–84; 343–362; LL1, 247–276, LL5, 33–54; LLP 80–88; Murmulaitytė 2010. Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
4. Svarbiausi lietuvių istorinės leksikografijos darbai. Etimologiniai ir istoriniai žodynai, indeksai, konkordancijos.	1		1				2	6	Skaitiniai. LITERATŪRA: Jakaitienė 2006, pasirinktiniai psl. Balaišaitis 2018, pasirinktiniai psl. Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
5. Aiškinamieji žodynai ir duomenų bazės. Tezaurai, dabartinės ir bendrinės kalbos žodynai. Mokomieji žodynai. Aiškinamųjų žodynų struktūra. Apibrėžčių rūšys ir semantinės informacijos pateikimas. žodynuose. Pranešimas (darbas grupėmis).			3				3	14	Skaitiniai. LITERATŪRA: Jakaitienė 2005, 113–125; LL1, 9–18, 19–33, 34–54, 92–103, 105–116, 149–169, 192–207; LL2, 223–251; LL4 141–157, 219–244; LL5 83–146; LLP 70–79; Liutkevičienė 2016, 1 pdf (18 p.) Murmulaitytė 2017, 1–24. Kovalevskaitė, Rimkutė, 2022, 154–193

									Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
6. Tarmių žodynų sudarymo problemos. Fonetinės informacijos pateikimas ir lemavimas	1		1				2	6	Bacevičiūtė 2010, 5–14; LL5, 257–272. Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
7. Paraleliniai žodynai. Dvikalbio žodyno straipsnio sandara. Ekvivalentiškumo problema. Semantinė metakalba ir semantizacija	1		1				2	6	Skaitiniai. LITERATŪRA: Jakaitienė 2005, 126–172; LL2, 182–188; 285–294; LLP, 70–79; Melnikienė 2008a, 27–35, 2008b, 157–133; Melnikienė 2009, 147–238. Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
8. Sinonimų ir antonimų žodynai. Atrankos, sinoniminių grupių sudarymo problemos. Antonimų reikšmių eksplikavimo ir aiškinimo būdai.	1		2				3	8	Skaitiniai. LITERATŪRA: Jakaitienė 2005, 173–258; Ermanytė, 1995, 9–31; Lyberis, 2009, 41–56. Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
9. Frazeologizmų ir palyginimų žodynai. Žodžių junglumo ir kolokacijų žodynai ir duomenų bazės. Kolokacijų ir frazeologizmų atpažinimo kriterijai. Pastoviųjų junginių nustatymas ir jų pateikimas, Kolokacijų ir leksinių samplaikų nustatymas savo sudarytame tekstyne.	1		2				3	4	LITERATŪRA: Jakaitienė 2005, 259–288; Rimkutė 2006, 249–258. LL5 59–82, 161–184, Bielinskienė, Kovalevskaitė, Rimkutė, Vilkaitė 2017, 83–101. Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
10.Terminų žodynai ir terminografija, Automatinio terminų nustatymo ir apibrėžimo galimybės. Tarptautinių žodžių, skolinių ir tikrinių žodžių žodynai. Žodžio kilmės ir etimono nustatymo problemos.			2				2	6	LL2, 319–328; LL5 59–82; LKTAAP, 67–109, Marcinkevičienė 2002, 81–93, Rimkutė 2010, 71–78; Bielinskienė et al. 2015 Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
11. Naujažodžių duomenynas ir žargono žodynai. Naujų reikšmių ir naujadarų analizė semantiniu ir darybiniu aspektais.	1		1				2	4	LL5, 161–184, Murmulaitytė 2016; Murmulaitytė 2021 Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
12. Dažniniai, morfeminiai ir darybiniai ištekliai. Dažnumas, lemavimas, darybos ryšiai ir duomenų paieška.Morfeminės analizės sunkumai. Savo sukurtų tekstynų žodžių ir leksinių samplaikų analizė dažnumo ir junglumo aspektais			2				2	4	Murmulaitytė 2022; Užduotys iš Zubaitienė 2014, 2026
13. Leksikografinis projektas ir jo pristatymas (trumpas žodynėlis: lemavimas, apibrėžtys, junglumo žymėjimas, pragmatinė informacija)			2				2	15	
14. Pasiruošimas egzaminui ir jo laikymas			2				2		

Iš viso	**8**		**24**				**32**	**103**	

Vertinimo strategija	**Svoris proc.**	**Atsiskaitymo laikas**	**Vertinimo kriterijai**
			Kaupiamasis vertinimas:
Darbas per seminarus	20 %	Modulio pabaiga	2 taškai: aktyviai dalyvauja diskusijose, tinkamai atsako į klausimus, tinkamai formuluoja mokslo problemas ir klausimus auditorijai, tinkamai atlieka praktines užduotis (turi būti tinkamai atlikta ne mažiau nei 91% praktinių užduočių). 1 taškas: dalyvauja diskusijoje, tinkamai atsako į užduodamus klausimus, tinkamai atlieka praktines užduotis (turi būti tinkamai atlikta ne mažiau nei 71% praktinių užduočių). 0 taškų: lanko seminarus, tačiau beveik nedalyvauja diskusijoje, atlieka mažiau nei 71% praktinių užduočių.
Pranešimas	10 %	Modulio pradžia	Už pranešimą galima surinkti 1 tašką: Pasirinkto žodyno pristatymas: mega-, makro- ir mikrostruktūros pagrindiniai bruožai. Vertinamas pranešimo išsamumas, žodyno struktūros pristatymo tikslumas, gebėjimas teorinius teiginius pagrįsti konkrečiais žodyno pavyzdžiais.
Leksikografinis projektas (dirbama poromis)	40 %	Modulio pabaiga	Už projektą galima surinkti 3 taškus: anotuotos leksinės duomenų bazės sudarymas. Vertinamas gebėjimas išskirti lemą ar lemuotą žodžių junginį, akcentinės, semantinės ir sintaksinės informacijos nustatymo tikslumas, vartosenos pavyzdžių reprezentatyvumas, sisteminių žodžių santykių, jei tokie yra, nurodymas. Būtinas analitinis leksikografinių šaltinių vertinimas (nustatant definicijas, reikšmių eiliškumą, žodžių junglumą ir pan.). 3 taškas: leksinės bazės struktūra aiški, laikomasi lemavimo principų, nurodytos tikslios gramatinės charakteristikos, aiški semantinė žodžio ar frazės analizė, parinkti tinkami vartosenos pavyzdžiai, nėra dalykinių klaidų. 2 taškai: leksinės bazės struktūra aiški, lemavimo, anotavimo klaidų nedaug, semantinė struktūra išanalizuota gerai, ne visi vartosenos pavyzdžiai tinkami, dalykinių klaidų pasitaiko. 1 taškas: leksinės bazės struktūra nėra aiški, lemavimo ir anotavimo klaidų daugoka, semantinė žodžio (frazės) analizė vidutinė, vartosenos pavyzdžiai nereprezentatyvūs, dalykinių klaidų nemažai.
Egzaminas	30 %	Modulio pabaiga	Už egzaminą galima surinkti 4 taškus. Egzaminą sudaro: 1 teorinis klausimas. Klausimas formuluojamas pagal leksikografijos sande nurodytas temas. Vertinamas atsakymo išsamumas ir tikslumas; 2 praktinės užduotys. Sudaromos pagal per seminarus atliktų pratimų pavyzdį. Tikrinama, kaip studentas geba praktiškai pritaikyti teorines žinias: nustatyti žodyno tipą, analizuoti žodyne pateikiamą informaciją, išskirti reikšmes, apibūdinti jų eiliškumą, atskirti tiesiogines ir perkeltines reikšmes ir pan. 4 taškai: teorinis klausimas atsakytas tiksliai ir išsamiai; užduotys atliktos be klaidų; 3 taškai: teorinis klausimas atsakytas nepakankamai išsamiai; užduotyse klaidų pasitaiko; 2 taškai: teorinis klausimas atsakytas neišsamiai, su dalykinėmis klaidomis; užduotyse klaidų pasitaiko; 1 taškas: teorinis klausimas neatsakytas, užduotys atliktos, bet jose daug klaidų.
Šio dalyko užduotyse ir atsiskaitymuose generatyvinio dirbtinio intelekto (GDI) įrankiai gali būti naudojami tik pagalbinėms reikmėms, aiškiai nurodant jų panaudojimo apimtį ir pobūdį. Visais atvejais vadovaujamasi Filologijos fakultete priimtomis GDI naudojimo gairėmis ir etiško elgesio principais. Pažeidę (-usios) šias nuostatas studentai (-ės) prisiima atsakomybę, numatytą Vilniaus universiteto teisės aktuose.			

Autorius	**Leidimo metai**	**Pavadinimas**	**Periodinio leidinio Nr./ tomas**	**Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda**
Privaloma literatūra				
Atkins, B. T. S.; Rundell, M.	2008	The Oxford Guide to Practical Lexicigraphy.	53–96, 160–246, 269–294, 317–379	Oxford: Oxford University Press
Balašaitis, A.	2018	Žodžiai ir žodynai	pasirinktiniai puslapiai	Vilnius: LKI

Bielinskienė A., Boizou Loic, Grigonytė G., Kovalevskaitė J., Rimkutė E., Utka A.	2015	Lietuvių kalbos terminų automatinis atpažinimas ir apibrėžimas (LKTAAP)	54–109	Kaunas: KLC
Bielinskienė A., Kovalevskaitė J., Rimkutė E., Vilkaitė L.	2017	Kolokacijų ir frazeologizmų atpažinimo kriterijai	*Kalbų stuidijos* 31, 83–101	
Hartmann, R.R.K	2002	Dictionary of lexicography		New York: Routledge
Bacevičiūtė R.	2010	Fonetikos ypatybių pateikimas lietuvių tarminiuose žodynuose.	*Baltu filologija* 19 (1/2), 5–14	
Bielinskienė, A., Boizou, L., Grigonytė, G., Kovalevskaitė, J., Rimkutė, E., Utka, A.	2015	Lietuvių kalbos terminų automatinis atpažinimas ir apibrėžimas		Kaunas: VDU
Granger, S.; Paquot, M. (Eds.). 2012.	2012	Electronic lexicography	31–84; 343–362	Oxford: Oxford University Press.
Jakaitienė E.	2005	Leksikografija		Vilnius: MELI
Jakaitienė E.	2006	Žodynų istorijos apybraiža	pasirinktiniai puslapiai	Vilnius: MELI
	2003	Leksikografijos ir leksikologijos problemos (LLP)	70–88	Vilnius: LKI
	2006	Leksikografija ir leksikologija 1: Aiškinamųjų bendrinės kalbos žodynų aktualijos (LL1	9–18, 19–32, 34–54, 92–103, 105–116, 149–169, 192–207	Vilnius: LKI
	2010	Leksikografija ir leksikologija 2 (LL2)	223–251	Vilnius: LKI
	2014	Leksikografija ir leksikologija 4 (LL4)	141–171, 230–256	Vilnius: LKI
	2015	Leksikografija ir leksikologija 5 (LL5)	33–54, 59–146, 161–184	Vilnius: LKI
	2012	Lietuvių kalbos daiktavardinių frazių žodynas	5–32	VDU
Kvalevskaitė, Rimkutė	2022	Mokomasis lietuvių kalbos vartosenos leksikonas – nauja tekstyno pagrindu parengta leksinė bazė.	*Darnioji daugiakalbystė* 20, 154–193	
Lew R.	2024	Dictionaries and lexicography in the AI era.	Humanities and Social Sciences Communications, 11, 426, https://doi.org/10.1057/s41599-024-02889-7	
Liutkevičienė D.	2016	Antraštinių žodžių reikšmių pateikimas *Bendrinės lietuvių kalbos žodyne*	*Bendrinė kalba* 89, 2016, 1–18	
Marcinkevičienė R.	2000	Terminografija ir tekstynas	*Terminologija* 6, 5–22	
Marcinkevičienė R.	2002	Palyginamieji tekstynai – šaltinis tarptautinių žodžių vartosenai tirti	*Kalbotyra* 51(3), 81–93.	
Marcinkevičienė R.	2011	Žodžio reikšmė. Žodynai ir tekstynai	54–66	Vilnius: VDU
Melnikienė D.	2008a, b	Dvikalbio žodyno straipsnio sandaros ypatumai	*Respectus philologicus* 13(18), 27–35; 14 (19), 157–166	
Melnikienė D.	2009	Dvikalbiai žodynai Lietuvoje: megastruktūros, makrostruktūros ir mikrostruktūros ypatumai	147–238	Vilnius: VU leidykla

Murmulaitytė D.	2010	Leksema tradiciniame žodyne ir elektroninėje leksikos duomenų bazėje	*Lietuvių kalba* [elektroninis išteklius]. ISSN 1822-525X., t. 4	
Murmulaitytė D.	2016	*Naujažodžių duomenynas* ir naujadarų tyrimų perspektyvos.	*Bendrinė kalba* 89, 2016, 1–27	
Murmulaitytė D.	2017	Aiškinamojo žodyno mikrostruktūra: semantinės informacijos pateikimo ypatumai	*Bendrinė kalba* 90, 2017, 1–24	
Murmulaitytė, D. 2022. Žodžių darybos vedlys plačiajai visuomenei ir specialistams	2022	Žodžių darybos vedlys plačiajai visuomenei ir specialistams	Lietuvių kalba, 17, 8–24..	
Rimkutė E.	2006	Lietuvių kalbos kolokacijų žodynas: sandara ir paskirtis	*Prace Bałtystyczne* 3, 249–258.	
Zubaitienė V.	2014	Lietuvių leksikografija: istorija ir dabartis	atitinkamų skyrių užduotys	Vilnius: VU
Zubaitienė V.	2024	Leksikos vartosenos tyrimai ir leksikografinė praktika	Lietuvių kalba, 18, 102–172	
Zubaitienė V.	2026	Lietuvių leksikografija	e.kursas	
Papildoma literatūra				
Aleknavičienė, O; Ambrazas S. Zinkevičius V.	1998	Istorinis lietuvių kalbos žodynas ir senųjų raštų kompiuterizavimas.	*LKK* 39, p. 192–210	
Bielinskienė A., Kovalevskaitė J., Rimkutė E., Vilkaitė L.	2017	Kolokacijų ir frazeologizmų atpažinimo kriterijai	Kalbų studijos 31, 83–101.	
Černiūtė V.	2000	Šnekamosios kalbos ir emocinės-ekspresinės leksikos apibūdinimo problemos	*LKK* 42, 160–179	
Ermanytė I.	1995	Priešybė kaip semantinis ir loginis antonimijos pagrindas	*LKK* 35, 9–31	
Gaidienė A., Liutkevičienė D.	2017	Reikšmių apibrėžimo ypatumai *Bendrinės lietuvių kalbos žodyne: augalai ir gyvūnai*	*Bendrinė kalba* 90, 1–47	
Gelumbeckaitė J., Šinkūnas M.	2012	Senosios lietuvių kalbos tekstynas (SLIEKKAS) – nauja diachroninio tekstyno samprata	*Darbai ir dienos* 58, 257–277	
Lew, R.	2023	ChatGPT as a COBUILD lexicographer.	*Humanities and Social Sciences Communications* 10, 704. https://doi.org/10.1057/s41599-023-02119-6	
Lyberis A.	2009	Leksikografijos teorija ir praktika	21–66	Vilnius: LKI
Liutkevičienė D.	2010	Bendrinės lietuvių kalbos žodyno struktūra, tikslai ir perspektyvos	*KK* 83, 141–150	
Melnikienė D.	2005	Sinonimų žodynų tipai:jų sudarymo problematika ir ypatumai	*Kalbotyra* 55(3), 54–60	
Melnikienė D.	2010	Onomasiologinis neekvivalentiškumas ir jo traktavimas lietuviškuose dvikalbiuose žodynuose –	*Verbum* 1, 35–41	
Melnikienė, D., Jankauskaitė, M.	2012	Iliustraciniai pavyzdžiai dvikalbiuose žodynuose: kolokacijos.	*Verbum* 3, 79–90	
Mikelionienė J.	2000	Šiuolaikiniai metodai kalbos naujovėms tirti	*Darbai ir dienos* 24, 65–73	

Murmulaitytė D.	2011	Iliustracinių vartosenos pavyzdžių atranka ir pateikimas „Bendrinės lietuvių kalbos žodyne“	*KK* 84, 129–149	
Mikulskas R.	2009	Kognityvinė lingvistika ir leksikografijos problemos	Kalba ir žmonės	Vilnius: VU
Naktinienė G.	2002	Specialiosios leksikos pateikimas „Bendrinės lietuvių kalbos žodyne“	*KK* 75, 47–56	
Zabarskaitė J., Šimėnaitė Z.	2002	Dvidešimt „Lietuvių kalbos žodyno“ tomų		Vilnius: LKI

Atnaujinta: 2026-10-01